

In de Gelderlander schreef rond 1910 ene Erica onder de titel "Brieven uit Noord Brabant" een aantal artikelen over het leven van toen in en om Vorstenbosch. Deze brieven geven een aardig beeld van het dagelijks leven en de omgeving van 100 jaar geleden. Met een kleine aanpassing in de tekst ten gunste van de leesbaarheid en wat toelichtingen uit nader onderzoek zijn ze nog interessanter. Een eerste brief gaat over drie opvallende figuren in en om Vorstenbosch uit de editie van 4 oktober 1908.

Van Klazien, Piet Frensen en Sijntje.

Ze noemden ze ook wel de –let op de mannelijke vorm- de langbeender, Kleuske of "ik schruw mar" (*ik schreeuw maar*) en in het register van de Burgerlijke stand te Nistelrode zou je haar kunnen vinden als Klazina van der Wijst.

(Het gaat hier zeer waarschijnlijk over Nicolasina van der Wijst, dochter van Albertus van der Wijst en Maria van der Rijt, geboren in Uden op 15-2-1850, en gehuwd met Jan Frankevoort (overleden in 1901) en op 25 januari 1902 in Nistelrode op 51 jarige leeftijd gehuwd met Jacobus Klerks (overleden 27oktober 1912). Nicolasina is overleden op 9 december 1910, twee jaar na het schrijven van het artikel. Een zus van Nicolasina, Hendrica trouwde met Martinus van Asseldonk, voorouders van de Vorstenbossche van Asseldonken.)

(familie Martinus van Asseldonk en Drieka van der Wijst met kinderen Marinus, Grada,. Toon en

Bert ca 193. Woonden op de Scheiweg)

Kwam je ze per ongeluk tegen, dan zou je opmerken dat die naam behoort bij een lange, knokige gestalte, die zich onder een hoek van 75graden beweegt langs en over de aarde. Een vaal zwarte ondermuts, in de wandeling pet genoemd, een grijs geruite neuzik, een blauw met geel gebloemde katoenen japon en dito rok, die echter uit hoofde van Klaziens grote groei en geringe kapitaalkracht meestal zeer voetvrij is, een paar grof wollen kousen en twee witte hoge klompen, ziedaar, wat uitwendig aan Klazien als kenmerken valt op te geven. In dusdanig een kostuum, al is het in staat aller Parijzer modisten voor zes weken te doen bezwijmen, zou echter niet de oorzaak gelegen zijn van uw ongeluk.

(foto: vrouw met zwarte ondermuts, neuzik om de hals en op klompen. Gemert 1941)

Nee, maar Klazien is een stumpert en dat wil ze weten ook en dat bazuint ze rond met luide stem. Genoot je dus de eer dat je haar tegenkwam, dan wis en zeker moest je horen, hoe Kobus (*haar man Jacobus Klerks*) haar wreed van zich gestoten heeft. Hoe hij brood en spek weg sluit en haar, Klazien, laat leven van wat de verloren zoon ooit voor lief moest nemen; hoe ze haar bed heeft in den schaöpstal (*schapenstal*) en dan soms nog, als 't Uje-mert geweest is 's nachts verstoppertje spelen moet in de flodderbonne (*tuinbonen*); hoe ze Kobus eens een Sinterklaasmenneke

(*speculaas*) had meegebracht en de onverlaat het aölling in mekaör wrèlde (*het helemaal kapot wreef*) en op at en haar niks gaf; hoe ze moest huilen en maar naar 't lof (*middagdienst op zondag zonder eucharistieviering*) doet gaan enz. enz.

En dan begint ze te huilen, maar plots zal haar gelaat verhelderen en ze zal u lachend vertellen, terwijl ze zich vertrouwelijk naar u toe buigt en de glans der blijde hoop komt over het nog betraande gelaat: Maar wacht eens, als mijn jongen groot is en hij is veertien, dan slaön we hum ut haus aut en dan krijgt hij niks.

Misschien zult je denken dat Klazien u dit alles vertelde in de stille hoop, dat uw medelijdend hart uw hand gebieden zou neer te dalen in den rechter broekzak om daar op te schommelen een stuiver of dubbeltje, waarvoor ze niets anders kopen kon dan knollen en rotte aardappelen. Dit alles is echter niet zo. Klazien is geen bedelaarster. Wie ze daarvoor houden zou, doet haar oneer aan. Nimmer heeft ze iemand om ondersteuning gevraagd. In 't begin heeft ze zelfs haar ellende aan niemand geopenbaard. Maar toen de nijpende armoede en het grievende zielsverdriet haar veerkracht gebroken hadden en er "een striep begost deur te lopen", toen kwam de reactie en Klazien werd lijdend aan een onschuldige, doch vervelende deelmanie.

Piet Frensen is, of liever was een geheel ander figuur, alhoewel ook hij wel een klein beetje simpel geweest moest zijn. Een aangename indruk kan ik niet zeggen, dat hij ooit op me gemaakt heeft. Zijn grauwe haren plakten, voor zoover ze niet door de vetglimmende pet met gescheurde klep bedekt waren, hier en daar in bosjes op zijn hoofd. Dit, benevens zijn zeere ogen en neus, waaraan steeds een parel hing, deden hem ongunstig afsteken bij zijn zuster in de armoede Klazien, die hoewel povertjes gekleed, steeds den indruk maakt van een zindelijk mens.

Piet bekleedde bij zijn leven onderscheiden zeer gewichtige ambten. Zo was hij ondermeer renbode (*ijlbode, koerier*) van Vorstenbosch naar Uden, Veghel en Nistelrode vice versa, zo nodig tienmaal daags. Hij trapte in de kerk het orgel (*De orgeltrapper zorgde ervoor dat het orgel via de blaasbalgen een constante winddruk kreeg. Hij stond op hefbomen die aan de blaasbalg waren gemonteerd*). Hij deed aardappelen uit en zaagde hout. Hij paste op de kinderen en wees reizigers den weg in de zandwoestijnen tussen Vorstenbosch en Nistelrode (*De Grote Heide was toen nog onontgonnen gebied. Door het regelmatig afsteken van heideplaggen was het zand bloot komen liggen en waren er grote zandvlakten tussen Vorstenbosch en Nistelrode.*). Hij speelde hongervirtuoos als hij niets had en sloeg een record in het eten van pap of boterhammen in geval hij, na een dag zwoegens bij dezen of genen boer mocht mee eten. Alleen het gewichtigste ambt, dat hij had kunnen bekleden, vervulde hij tot zijn groten spijt en voortdurende ergernis niet.

Piet toch had rentenier kunnen zijn. Het kan n.l. gebeuren, dat iemand tot zijn zestigste jaar of langer boerenknecht blijft. Ik ken dergelijke gevallen. Het zijn meestal jongens van doodarme boerkes, die het nodige geld missen om hun Hanneke of Mieke te trouwen en dan maar bij den boer blijven het ene jaar in het andere uit. Het zijn de overblijfselen der dienstboden uit den goeden ouden tijd, die veertig, vijftig jaar in hetzelfde huis dienden. Maar die lui, ze mogen al te arm geweest zijn om in hun jongen tijd Hanneke of Mieke te huwen, een zestig jaar geworden, hebben in geval ze wilden oppassen een aardige stuiver overgelegd. Aan trouwen wordt dan wijselijk niet meer gedacht doch men koopt zich in een oud mannenhuis, rookt daar in vrede zijn pijpje en heeft aldus een onbezorgde ouden dag.

Piet echter stak 't anders aan den steel. Hij kocht zich bij particulieren in en 't treurig, doch niet onvoorziene gevolg was, dat zijn geldje spoedig op was en Piet om niet den hongerdood te sterven gezegde baantjes bij de hand moest nemen. Hij schikte zich echter gelaten in zijn lot en sjouwde en ploeterde nog jaren lang. En eindelijk heeft Piet het afgelegd. Eerst verloor hij zijn gezicht, doch blind en stram, Piet strompelde nog elke morgen de steile koortrap op om zijn functie als orgeltrapper waar te nemen.

Toen kwam de grauwe december morgen, de laatste sombere ochtend van een leven arm aan zonnenschijn. Piet poogde tevergeefs zijn afgesloofde benen op de treeplank te plaatsen. De koster zag hem aan en zei: "Ga nàr haus kel!" (*Ga naar huis kere!*). Piet ging en 's avonds was de arme afgetobde blinde naar wij hopen in 't rijk van eeuwige ruste, in 't rijk van eeuwig licht.

Ten slotte nummer drie van ons triumviraat (*driemanschap*): Sijntje (Zeer waarschijnlijk *Joswina de Wit, geboren in 1837 en overleden op 77 jarige leeftijd in 1914. Dochter van Martinus de Wit en Hendrina van Hees*) Zij is plomp van vlees, krom van gestalte en haars gelijke in lelijkheid wordt niet gevonden in het ganse land van Ravenstein. Toch is ze veruit de gelukkigste van onze drie dorpstypen. Ze woont in de Rakt in een klein met klimop berankt hutje (*huidige locatie tussen*

camping de Pier en de Vrije Teugel aan de oude Bosweg. Dat gebied werd toen de Rakt genoemd). Ga haar maar eens bezoeken, ze zal er mee vereerd zijn en zo je niet bang bent de tanige gestalte met haar groezelige toilet naar binnen te volgen, dan mag je haar portret ook zien. Want Sijntje met haar portret behoren tot de bezienswaardigheden van de Rakt. Een troepje seminariestudenten toch geloof ik, hebben eens van Sijntje en hen zelf een kiekje genomen, Sijntje er een thuis gestuurd en sinds dien maakt dit de trots en glorie uit van mejuffrouw Francisca de Wever.

(foto: Sijntje de Wever. Waarschijnlijk de foto waar in het krantenbericht melding van wordt gemaakt.)

Dan bestaan er voor Sijntje twee zeer gewichtige feestdagen. De eerste is de dag, waarop een handelaar in linnen of laken uit de Graaf (*Grave*) naar ik meen, Sijntje gebruikt als gids in den doolhof van zandige wegen en dito paadjes, welke in de Rakt of op Bedaf leiden van boerderij tot boerderij. Haar broer n.l. moet voor dien handelaar gewerkt hebben in de dagen, toen men het weefgetouw nog naast het spinnenwiel vond in vele boerenwoningen der Meijerij. Deze was dus eertijds de aangewezen wegwijzer van den fabrikant en tevens een merk van deugdelijkheid en succes hebbende reclame voor 's mans waar. En als broerlief was komen te sterven, had Sijntje

genoemde baantjes maar overgenomen en nu krijgt ze kappertjes bier met suiker en nog geld over hoop! (*Een kappertje was een glas met een voetje, speciaal bestemd voor vrouwen. Zij dronken het bier met een schep suiker*)

Schietvereniging "Je Maintiendrai" Bedaf ca 1910

Een tweede niet min gewichtige dag, is de eerste Zondag in Mei, wanneer de schietbaan van Verbossen geopend wordt. Ja, want dan komt de Ujesche harmonie en al de burgers aut de straôt en dan mag Sijntje processie trekken met Noldus Spuitwater, een bouquet van bloeiende bezembrem in de hand. Dan komen er veel mensen en juffrouwen in d'r hemdrek – men weet, dat Sijntje de tegenwoordige zomerblouses aldus betitelt – om het portret te zien en dan schiet er voor Sijntje menige stuiver over.

Dan krijgt ze nog meer kappertjes bier met suiker dan op haar kruistochten met den Gravenaar en ze eet drie weken mullekepap met boekendemeel (*karnemelksepap met boekwijtmeel*)

Harmonie de Eendracht op Bedaf

Ik heb u mijn dorpstypen voorgesteld, Klazien, de treurwilg; Piet Frensen, de man die leed door eigen schuld met mannenmoed droeg, de soldaat, welke sneuvelt op zijn post en Sijntje, die gelukkig en tevreden leeft, doordat ze haar ellende niet beseft. Want evenals de maagklieren door overmatig gebruik van specerijen weigeren te reageren op de prikkel van gewone spijs, evenals het oog van den soldaat went aan bloed en wonden, het oor van den middernachtszendeling aan het vulgairste gesprek, zo schikt zich de mens in zijn armoede, vindt hij poëzie in zijn ellende, krijgt hij zijn sober maal, zijn stroo, zijn hutje lief.

Weinig heb ik verder aan mijn schildering toe te voegen, want Klazien zal klagen en treuren haar leven lang. Piet Frensen is ter ziele en zijn droevig einde zij een spiegel voor hen, die een zelfden misslag zouden kunnen begaan. En Sijntje, dat den sukkel nog lang plezier hebbe van haar portret, haar kappertjes bier met suiker, haar mullekepap en haar bloeiende bezembrem.

ERICA

(bewerking Frank Geenen voor Vorstenbosch-info.nl februari 2012)